"మంచి" "చెడ్డ"ల్లో ఏ కథ?

శ్రీ రాచకొండ
విశ్వనాథశాస్త్రి

రావణుడా? రామచంద్రుడా?

హిట్లరా? చర్చిలా?

ఎవరంటే మీ కిష్టం?

అనే ప్రశ్నకి మీరిచ్చే సమాధానంలో మీ స్వభావం కొంత వెల్లడవుతుందని నా నమ్మకం.

నాకు చిన్నప్పట్నించీ ఆ వెర్రి నమ్మకం ఒకటి అలా ఉండిపోయింది. ఆ విషయం గురించి ఈ తరవాత వివరంగా చెప్తాను.

ఇంకా అర్ధరాత్రి కాలేదు. పదకొండవుతుందేమో. అంతే. నేను నా మామూలు ఇరానీ హొటేల్లో కూర్చొని టీ తాగుతున్నాను. ప్రొప్రయిటరు కాష్‌కవుంటర్ దగ్గర కూర్చొని కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. పదిహేను పాలరాతి బల్లలమీద విద్యుద్దీపాల కాంతి ఇంకినంత ఇంకి, జారినంత జారి, చాలా మట్టుకు చెల్లా చెదరవుతోంది. మీదనున్న పంకా, చాలా తీరు బాటుగా అలవాటు తప్పిపోకుండా మాత్రం తిరుగుతోంది. రెండు రోజులు వరసగా వర్షం పడింది. ఆవేళ కూడా కొద్దిగా పడుతోంది. వీధిలోని చలిగాలి ఒక్కోసారి గప్పున లోనికి రాబోయి లాభంలేక గుమ్మం దగ్గరే ఉండిపోతోంది. పాలూ బిస్కెట్లూ, రొట్టె వాసన్లతో హొటేల్లో, వెచ్చగా, అంతా బావుంది.

అంతలో "ఆఁ! ఉన్నాడు గురుడు!" అంటూ రావూ, మూర్తీ లోనికివచ్చి, దగ్గిరకొచ్చి చెరో కుర్చీ సరిగా సర్దుక్కూర్చొని,

"ఎప్పుడొచ్చేవు? ఏవిటి కథ? మధ్యానం కాలేజీ అంతా నీ కోసం గాలించేం. లైబ్రరీలోనూ లేవు. క్లాసులోనూ లేవు. ఎక్కడికి పోయేవు?" అని అడిగేరు.

"రూమ్‌లో ఉండిపోయేను"

"సరేకాని, నీ కోసమే ఒచ్చేం"

"ఏవిటి సంగతి?"

"ఇదీ సంగతి!"

అంటూ రెండు కాయితాల కట్టలు—పెద్ద దస్తరాలేం కావు—తెలుగున టైపు చేసినవి నా ఎదర పడేసేరు.

"అదా సంగతి!"

ఆ కాయితాలు చూసేక నాకంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది.

"చెప్పుకోగలనని ఛాలెంజిచేసి మరీ చెప్పేవు. చెప్పుకో చూదాం" అన్నారు వాళ్ళు.

"నేనేం ఛాలెంజ్ చెయ్యలేదు. చెప్పుకోగలనని అన్నాను మాత్రం"

"అన్నావుకద! మరైతే చెప్పుకో చూదాం"

వాళ్ళిద్దరికీ కూడా టీ ఆర్డర్ చేసి, కాయితాలుతీసి, నెమ్మదిగా పేజీలు తిరగేసేను.

రామారావు, రామమూర్తీ నాకు ఏడాదినుంచీ తెలుసు. ఇద్దరూ ఆనర్స్ పాసయి, రిసెర్చి చేస్తున్నారు. కిందటేడు నేను థర్డ్ ఆనర్స్‌లో జాయిన్ అయినప్పుడు వాళ్ళు ఫైనల్ ఇయర్లో ఉన్నారు. నేను థర్డ్ ఫాంలో ఏడాదీ, మెట్రిక్కులో మూడేళ్ళూ, ఇంటర్‌లో రెండేళ్ళూ బైఠాయించి లేచి, ఆనర్స్‌లోకి చాలా తీరుబాటుగా ప్రవేశించేను. నేను, క్లాసుకి చిన్నే అయినా, వయసులో వాళ్ళకంటె కొంచెం పెద్దవాణ్ణే.

వాళ్ళతో నాకు స్నేహం కలియడానికి కారణం వాళ్ళు సాహిత్యపిపాసులవడం.

మారుపేరుతో కథలు రాస్తూ, ఆ ఫలానా మారుపేరు నాదేనని, చిరునవ్వు నవ్వుతూ, చెప్పుకొనే అలవాటుండేది నాకు. అదొక దురభ్యాసం. మారుపేరుతో రాయడం ఎందుకు? మళ్ళీ చెప్పుకోడం ఎందుకు? మూర్తీ, రావులతో స్నేహం కలసినప్పుడు ఆ దురలవాటు నాకు పోయింది. సాహిత్య పిపాసుల్ని నేను పట్టుకు వదలను. వాళ్ళు ఆ రకం మనుషులని తెలియగానే తిన్నగావెళ్ళి వాళ్ళకి ఎటాక్ ఇచ్చేసేను. నా చిరునవ్వు చూసి నా మారుపేరువిని, వాళ్ళు నన్నో చిన్న వెర్రి వెధవలా చూసి, ముఖ ముఖాలు చూసుకున్నారు. వాళ్ళు కథలు రాయక పోయినా, నాకంటె పై ప్లేనులో ఉన్నారన్నమాట. సంత పొలెంలో కుట్టించుకున్న సూటు వేసుకొని, ఢిల్లీలో డాబు చెయ్యబోయిన వాళ్ళా అయింది నా పని. దాన్తో నాకు ఉడుకు మోత్తనంపుట్టుకొచ్చి, "ఏమిటి వాళ్ళ సుపీరియారిటీ?" అన్చెప్పి, వాళ్ళని బాగా స్టడీ చెయ్యడం మొదలుపెట్టేను. వాళ్ళమాటల్లో దొర్లించిన పుస్తకాలపేర్లు గుర్తుంచుకొని, రహస్యంగా ఆ పుస్తకా

లన్నీ చదవడం అలవాటు చేసుకున్నాను. నెమ్మదిగా వాళ్ళని బోల్తా కొట్టించాలనే దురుద్దేశం నాలో కలక్కపోలేదు. కలిగింది.

నిజం చెప్పవలసొస్తే, ఎందుకు కథలు రాయాలో, కథ లేవి రాయాలో, ఎలా రాయాలో, ఇటువంటి పేచీ సంగతు లున్నాయని నాకంతకుముందు తెలియనే తెలియదు. కథ రాయాలనుకోడం కూర్చోడం కాయితం కలం సిగరెట్టూ పట్టు కోడం, ఒక అందమైన ఆడపిల్లనీ, తగుమాత్రం బూతునీ, ఓ మోతాదు నాటు హాస్యాన్నీ కలిపి గుచ్చేడం! అంతే! దాన్తో హాయిగా కథ తయారైపోయేది. అది పత్రిక్కి పంపితే, వాళ్ళు వేసుకోపోతే, ‘మెచ్చుకుంటే మించిపాయెను’ అనేసు కొని గుప్‌చవ్‌గా వూరుకునేవాణ్ణి. పంపిన కైవడికీ తెలీదు కదా! లేదూ, ఆ పత్రికవాళ్ళు వేసుకున్నారా !—వెంటనే కాల రెత్తేసి నేనూ నా మారుపేరూ నా చిరునవ్వూ అందరి దగ్గరా హాజరు! రోజూ లలా హాయిగా వెళ్ళకుండా మూర్తీ, రావులు ముళ్ళకంపల్లా నాకు అడ్డొచ్చేరు.

వాళ్ళు కొత్త ప్లాట్‌ఫాంమీంచి కొత్త మాటలు మాట్లాడ్డంచేత వాళ్ళ అంచనా నాకు మొదట్లో సరిగ్గా దొరి కిందికాదు. ఎన్ని తొడుగులు తొడిగినా, అసలు సరుకు ఆట్టే మారదని నాకెందుకో చిన్న నమ్మకం ఉంది. సాహిత్యం గురించి వాళ్ళ భావాలు నాకు కొంచెంగా అర్థం కాగానే, దాన్తో కొంచెం కొంచెంగా వాళ్ళు కూడా అర్థం కాజొచ్చారు.

పైకి ఎలా కనిపించినప్పటికీ—డాబుగా దర్పంగా అణకు వగా, అతి నెమ్మదిగా, అతిషోగ్గా, ఎంతో సింపుల్‌గా ఎలా కనిపించినప్పటికీ—వీళ్ళసలు లోలోపల ఎటువంటివాళ్ళు? మంచివాళ్ళా? చెడ్డవాళ్ళా? వీరిలో మంచితనం ఎక్కువా? చెడ్డ తనం ఎక్కువా?

అని చాలామంది గురించి నేను ప్రశ్నించుకొంటూ ఉంటాను.

నేను చాలా చిన్నగా ఉన్నప్పుడు, చీకటి పడేసరికల్లా మత్తుగా భోజనం చేసేసి, పురాణకాలక్షేపానికి పోతూండేవాణ్ణి. అలా పోడానికి కారణాలు రెండు. మొదటి కారణం : కథలంటే నేను చెవికోసుకుంటాను. గీతా రహస్యాలైనాసరే కథలుగా చెప్పేస్తే (!) నేను చక్కగా వినేస్తాను. మరి, పురాణ కథలు వినడానికి చాలా ఇంపుగా ఉండేవి. అక్కడికి పోడానికి రెండో కారణం ఏమిటంటే, “ఆహా! ఇంత చిన్నపిల్లవానికి పురాణ ముల యందెంత ఆసక్తి! భగవంతునియం దెంతటి భక్తి!” అని కొంతమంది నన్ను మెచ్చుకున్నారు. దాన్తో నాకూ మన పురాణాలకీ లంకె పడిపోయింది.

పురాణకథలన్నీ వింటూండగా వింటూండగా నాకు పురాణపురుషుల్లో (దేవుళ్ళలో) కొంత మందంటే ఇష్టం, కొంతమందిని చూస్తే అయిష్టం ఏర్పడ్డాయి. అప్పటి నా ‘అభిమాన హీరో’ శ్రీరామచంద్రుడు. కాని నా వయసు కుర్ర వాళ్ళు చాలామంది శ్రీ కృష్ణుడంటే మోజు పడిపోయేవారు. నాక్కూడా కొన్నాళ్ళు మనసు అటువైపే లాగింది. కాని—

శాస్త్రులుగారు ఓనాడు పురాణం చెప్తూ చెప్తూ ఏం చెప్పేరంటే : “అప్పుడా అర్జునుడితో శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ ఏమన్నారంటే: ‘ఒరే బావా! అర్జునా! వెర్రివాడా! నువ్వు చంపేవాడివీ, వాళ్ళు చచ్చేవాళ్ళూనా? కాదు కాదు. ఎంత మాత్రంకాదు. చంపేవాడులేడు. చంపునదీలేదు. చంపబడే వాడూలేడు. చంపడమూలేదు. అన్న దమ్ములు, పెదబాబులు, చినబాబులు, మేనమామలు, మేనల్లుళ్ళు, అల్లుళ్ళు, గురువులు, గురుతుల్యులు—ఇంతమందినీ చంపేడమేనా, అమ్మో! అన్చెప్పి నీకు కాళ్ళల్లో కంపంపుట్టి, గుండెల్లో దడ పుట్టుకొచ్చి మతి పోతోందా? అలా అయితే, నన్నడుగు. నువ్వు ఏమి చెయ్యాలో ఏమి చెయ్యకూడదో, చేసేవాడివీ చెయ్యనివాడివీ నువ్వసలవునో కాదో అంతా నన్నడుగు నే చెప్తాను! అన్నాట్ట. అప్పుడా అర్జునుడు. . . .” అని శాస్త్రులుగారు చెప్పుకుపోయేరు. అప్పుడు నేను విన్నది సరిగా ఉన్నదనిగాని, అది నాకు సరిగా అర్థమయిం దనిగాని నే ననడంలేదు. కాని నాకు అప్పట్లో బోధపడనంత మట్టుకు—

అమ్మో! ఈ శ్రీ కృష్ణుడు మన శ్రీరాముళ్ళా అమాయ కుడు కాద్రా అని నాకు గట్టి అభిప్రాయం కలిగిపోయింది. మంచివాళ్ళంతా అమాయకప్పక్షులేననీ, గడుసువాళ్ళంతా కూడా “అమ్మో! అలా ఉన్నారనా?! చెడ్డ గడుసు వెధవలు!” అనీ మా ఇంట్లో అంతా అనుకోడంచేత నేనూ అలానే అనుకునే వాణ్ణి ఆ రోజుల్లో.

మర్నాడు క్లాసులో “ఒరే ఒరే! మీ కెవర్రా ఇష్టం? శ్రీరాముడా? శ్రీకృష్ణుడా?” అని వెళ్తూనే అందర్నీ అడిగేను. దాన్తో రాముడి పార్టీ కొంతమందిమీ కృష్ణుడిపార్టీ కొంత మందిమీ అయిపోయి కూర్చున్నాం.

అప్పణ్ణించీ నా కా వెర్రి పట్టుకొంది. పురాణ పురుషుల గురించేకాదు, ప్రతి చిన్న విషయంలో కూడా ప్రతి వారికీ ఇష్టాయిష్టాలుంటాయి. ఇష్టాయిష్టాలనుబట్టి మనిషి తత్వం తెలుస్తుందనేది కొంత స్పష్టపడిన విషయమేకదా. ఫుట్‌బాల్ ఆటకంటె క్రికెట్ అంటేనే ఇష్టంవున్నవారికీ, రెండింట్లోనూ ఫుట్‌బాల్ ఆటంటేనే ఇష్టంవున్నవారికీ చాలా తేడా లుంటాయి. (గొప్పా బీదా భేదం లేకుండా) క్రికెట్‌వారు పెట్రీషియన్లు, ఫుట్‌బాల్‌వారు ప్లీబియన్లు. వారి వారి స్వభావాల్లో చాలా తేడాలుంటాయి. ఇష్టాయిష్టాలనుబట్టి మనుషుల స్వభావం తెలుసుకోవాలనే సరదా నాకు చిన్నప్పణ్ణించీ ఉండిపోయింది.

శ్రీరాముడా—శ్రీకృష్ణుడా? భీముడా—అర్జునుడా? కర్ణుడా—ధర్మరాజా? రావణుడా—విభీషణుడా? కర్ణుడా—కృష్ణుడా? కృష్ణుడా—బలరాముడా? ఈశ్వరుడా—విష్ణుమూర్తా? లండనా? పారిసా? క్లైవా — డూప్లేవా? కారమ్సా—చదరంగమా? మెద్రాసా—కలకత్తావా? శ్రీనాథుడా—పోతనా? ఉత్తరాది సంగీతమా—దక్షిణాది సంగీతమా? క్రికెటా—ఫుట్‌బాలా? నెహ్రూవా—సుభాష్‌బోసా? పట్టాభా—ప్రకాశమా? గాంధీవా—భగత్ సింగా? టెన్నిసా—చెడుగుడా? రష్యావా—జర్మనీవా? చర్చిలా—

రూజ్వెల్టా? లండనా—న్యూయార్కా? హాకీవా—టెన్నిసా? చీనా వాళ్ళా—జపానువాళ్లా? రిచర్డ్ ది లయన్ హార్టా—రాణా ప్రతాప సింహావా? హామర్సెల్డా — లుముంబావా? పద్యాలా—జానపద గేయాలా? గురజాడ అప్పారావా—రవీంద్రనాథఠాకూరా? విశ్వనాథ సత్యనారాయణా—కృష్ణశాస్త్రా?వోడ్ హవుసా — ఓ హెన్రీవా? 'షా' వా—చెకోవా?

ఇలా ఎవర్నయినా అడిగిచూడండి. వారికి డైరెక్ట్‌గా సంబంధించక పోయినప్పటికీ చాలా విషయాలగురించి వాళ్లకి ఇష్టాయిష్ట లుంటాయి. ఇష్టాయిష్టాల వెనక వాటికి కారణా లుంటాయి. ఇష్టాయిష్టాలు తెలుస్తాయి. కారణాలు అంత స్పష్టంగా కనిపించవు. అవి మనం ఊహించుకోవాలి. కాని, ఈ ట్రిక్కు ప్రతి విషయంలోనూ పని చెయ్యదు. చాలా మందికి ఇద్దరూ (లేక రెండూ) అంటే ఇష్టం ఉండొచ్చు. లేకపోతే అయిష్టం ఉండొచ్చు. లేకపోతే రూజ్వెల్టు వాళ్ళల్లోనే లండనువాళ్ళూ, పారిసువాళ్ళూ ఉండొచ్చు. కాని అలా తెలుసుకొంటూ వెళ్తే మొత్తంమీద నిజానికి కొంచెం దగ్గరగా, మనుషుల స్వభావాల చిత్రాలు మనకి ఏర్పడతాయి.

ఈవిధంగా మనుషుల ఇష్టా యిష్టాలు తెలుసుకొని వాళ్లని గిడికి ఇవతలో, అవతలో మార్కు చేసుకు వస్తూండగా దార్లో నాకు మూర్తీ, రావులు తగిలేరు.

పల్చగా ఎర్రగా నాజూగ్గా పాలబుగ్గలూ, సోగకళ్ళూ, కోలముఖాలూ ఉన్న నవయువకుల్లో కొంతమందికి చిన్నపాలు ఆడ మాట ఉంటుంది. ఎండు గుండెల ఆడవారన్నా, ఆడ మాటల మగవారన్నా నాకు హడలు. వాళ్ళంటే చిన్న పక్క బెదురుమీద ఎప్పుడూ ఉంటాను నేను.

మూర్తి రావులకి, వాళ్ల ధర్మమా అని, ఆడారిమాట మాత్రంలేదు. వాళ్ళమానసికంగా కూడా ఆరోగ్యంగానే ఉన్నారని పించింది. పిసినారిగా లేకపోడం మంచివాళ్ళ లక్షణం అని నా నమ్మకం. వాళ్లిద్దర్లో ఎవరికీకూడా పిసినారితనం లేదు. ఖర్చు పెడతారు. ఎందుకు, ఎవరికి ఖర్చు పెడతారనే విషయాల్లో తేడాలున్నాయి. ఆడపిల్లల్ని అల్లరి పెట్టడం, చెడ్డ వాళ్ళ లక్షణం అని నాఅభిప్రాయం. ఆ చెడ్డపని మూర్తి చెయ్యడు, రావూ చెయ్యడు. ఎందుకు అల్లరి చెయ్యకూడదంటే వారిచ్చే కారణాలు వేరుగా ఉంటాయి. పిలక్కి తాడుకట్టుకు చదవడం మంచివారి లక్షణంకాదని నాకో నమ్మకం ఉండిపోయింది. వాళ్లిద్దరూ బాగా చదువుతారే కాని, ఆ విధంగా చదవరు. చాలామంది స్టూడెంట్సకంటె వాళ్లకి చాలా సంగతులు తెలుసు. "శాస్త్రీయ దృక్పథం" అంటూ ఒక దృక్పథం ఉన్న దంటారు. అది వాళ్లిద్దరికీ కూడా ఉన్నట్టుగా నాకు తోచింది. మూఢనమ్మకాలేవీ వారి కున్నట్టుగా నా కెప్పుడూ కన్పించలేదు. దారిద్ర్యం పోవాలి. సంపద పెరగాలి. అందరు చదువుకోవాలి. అందరూ కూడా పని చెయ్యాలి. విశ్వశాంతికోసం లోకకల్యాణం కోసం అందరూ పాటుపడాలి. అందరూ బావుండాలి—ఇటువంటి విషయాల్లో వారికి అభిప్రాయ భేదాలున్నట్టు నాకేంతోచలేదు.

నా టెస్టుకి వాళ్ళు ఒకంతట లొంగలేదు. ఓనాడు హొటేల్లో టీ తాగుతూ నా తూణీరం లోంచి శ్రీరాముణ్నీ, శ్రీ కృష్ణున్నీ టై టికితీసి విడిచిపెట్టేను. విడిచిపెడితే వాళ్ళు విరగబడి నవ్వారు.

"నీకు ఈ కప్పు ఇష్టమా? ఆ కప్పు ఇష్టమా? ఇందులో 'టీ' ఇషమా? అందులో 'టీ' ఇష్టమా? ఉల్లిదోసె ఇష్టమా—ఉల్లి పెసరట్టా?" అంటూ వాళ్ళు నన్ను వెక్కిరించి వేళాకోళం చేసేరు. దాన్తో నేను రంగంలోకి నా సరుకు దించడం మానేసి పక్కకిపోయి వాళ్లని పరిశీలించడం మొదలు పెట్టేను.

కొద్దిరోజులు, కొన్ని రోజులు పోయేక కొంతమట్టుకు వాళ్ల సంగతి కనుక్కోగలిగేననే అనుకున్నాను. వాళ్లకంటె నేను అధికుణ్నని చెప్పుకోడంలేదు. వాళ్ళు నా గురించి ఏదో ఒక అభిప్రాయానికి వచ్చినట్టే, వాళ్ల గురించి నేను కూడా వచ్చేను. కాని వాళ్లమీద నాకో అడ్వాన్టేజి వాళ్లే ఇచ్చేరు. నేను చాలా వెర్రివాణ్ణనుకున్నారు వాళ్ళు. పప్పులో కాలువేసేరు.

వాళ్ళూ నేనూ ప్రతిరోజూ ఇరానీ హొటేల్లో కలుస్తూ ఉండేవాళ్లం. ఓరోజు రాత్రి యథాప్రకారం సుమారు పదకొండు గంటలకి అక్కడకి వెళ్లేను నేను. వాళ్ళు ఆపాటికి రావలసిందే కాని రాలేదు. పన్నెండుదాకా చూసేను, వస్తారేమో నని. అప్పటికీ రాకపోతే నా 'రూం'కి పోయేను.

మర్నాడు వాళ్లే నాకంటె ముందుగావచ్చి హొటేల్లో కూర్చున్నారు. మంచి దుస్తులు తొడుక్కుని ఇద్దరూ చాలా నీటుగా ఉన్నారు. ఒకరిది మల్లెపువ్వులాటి తెల్లషర్టు. రెండో అతన్ది బ్యూటిఫుల్ బ్లూ షర్టు.

కుర్చీలో కూర్చొంటూ, "ఏం రాలేదు నిన్న?" అనడిగేను.

"నిన్న కొంపలంటుకున్నాయి" అన్నారు వాళ్ళు.

"ఎవరితో తెచ్చేరు తగువు?" అన్నాను. కొంపలంటుకున్నాయంటే ఏదో దెబ్బలాట జరిగిందనుకున్నాను.

"చూసేవా! నీకు తెలుక్కూడా రాదు" అన్నారు వాళ్ళు.

కొంపలంటుకోడం అంటే కొంపలు అంటుకున్నాయనే వాళ్ల అభిప్రాయం ట. ఆ ముందురోజు రాత్రి వాళ్ల లాడ్జి వెనక, బయలు ప్రదేశంలో, కూలివాళ్ల ఇళ్లన్నీ కాలిపోయేయిట. "అక్కడ ఉండిపోయేం" అన్నారు వాళ్ళు.

నేను నాకో 'టీ' చెప్పుకొని, పత్తేదార్ అరవిందుళ్ళా ముఖంపెట్టి, "ఇళ్లార్పడానికి మీ రిద్దరూ నడుం కట్టి రంగంలోకి దిగేరు. అవునా?" అని అడిగేను.

"ఒహో! ఒహో!" అని వాళ్లిద్దరూ విరగబడి నవ్వేరు. "నువ్వు షెర్లాక్‌హోమ్స్‌వా? లేక సిల్లీఫూల్‌వా? ఇద్దర్లోనూఎవరంటే నీకిష్టం?సిల్లీఫూలా? షెర్లాక్‌హోమ్సా?" అంటూ నన్ను ఎగతాళీ చేసేరు.

"చూడ్డానికని మొదటవెళ్ళి, తీరా అక్కడకి వెళ్లేక మంట అలా మండుతూంటే చూళ్లేకపోయేరు. ఆర్పడానికి వాళ్ళ సాయానికి దిగేరు. అవునా? కాదా?"

"అవును" అని ఒక రన్నారు.

"గొప్ప దివ్యదృష్టి" అని రెండో అతనన్నాడు.

"మీ ఇద్దర్లోనూ ఈ తెల్లచొక్కా ఎలా ఉన్నదలా పన్లోకి దిగిపోయింది. అవునా?"

"చెప్పు. చెప్పు" అన్నారు వాళ్ళు.

"ఈ నీలంచొక్కా (నీ బ్లూషర్టు చాలా బావుం దయ్యా) పర్సూ, షర్టూ లాడ్జిలో పడేసి వచ్చి, అప్పుడు పని ప్రారంభించింది. కాదా?" అన్నాను.

వాళ్ళేమీ అనలేదు.

"నువ్వు డేంజరూ గీంజరూ చూసుకోకుండా కాల్తున్న ఇళ్లల్లోంచి సామాన్లు బైటకి తియ్యడానికి వెనకా ముందూ చూసుకోకుండా చొరబడ్డావు!" అన్నాను తెల్లచొక్కాతో.

"నన్ను నీకు తెలుసు. చెప్పడం గొప్పేంకాదు." అన్నా డతను.

"తెలుసు కాబట్టే చెప్పగలుగుతున్నాను. అంత తెగవగా అలా చొరబడ్డందుకు నిన్ను ఈ బ్లూషర్టు ఏమన్నాడో చెప్పనా?"

"చెప్పు"

"వెధవా! అంత సాహసం చూపించడం మంచిదే. కాని తెలివితక్కువతనంవల్లనైనా నువ్వలా చేసుండాలి. లేదా గొప్ప కోసమైనా చేసుండాలి. నువ్వు తెలివితక్కువ్వాడివి కావు' అని ఈ బ్లూషర్టు నిన్ను వెక్కిరించింది. అవునా?"

తెల్లచొక్కా అతను బ్లూషర్టు ముఖంలోకి చూసేడు.

"అదెలా చెప్పగలిగేవు?" అని నీలం చొక్కా అతను నన్ను అడిగేడు.

"నీ ఇష్టాయిష్టాలు నాకు తెలుసు కాబట్టి" అన్నాను.

"బాష్" అన్నా డతను.

"ఇంకా చెప్తానుం డయితే. మీ ఇద్దరూ కూడా నిన్న రాత్రి ఇళ్లార్పడం అయేక టీ కోసం మీ లాడ్జిపక్క కాకా హొటేల్కి వెళ్లేరా?"

"వెళ్లేం"

"ఆ మురికి బట్టల్తోటే వెళ్లేరు. అవునా?"

"అవును"

తెల్లచొక్కాని చూపించి, "మనవాడి బట్టలన్నీ అతి మురిగ్గానో చిరిగిపోయో ఉండుండాలి. మరి" అంటూ బ్లూ చొక్కాని చూపిస్తూ, నీ బట్టలు మాసినా, అంతగా మాసి ఉండవు. అవునా?"

"కారీ ఆన్" అన్నారు వాళ్ళు.

"అక్కడ కాకా హొటేల్లో మిమ్మల్ని అందరూ చాలా ఆనర్ చేసుంటారు. కాని, వాళ్లంతా తెల్లచొక్కా మాత్రం ఇళ్లార్పిందనుకొని, ప్రశ్నలన్నీ ఇతణ్ణే వేసిఉంటారు. జవాబులన్నీ, బ్లూషర్టూ! నువ్వు చెప్పుంటావు!" అన్నాను.

"ఎలా గ్రహించేవు?" అని ఒక రన్నారు.

"బ్రదర్సూ! మీతో తిరుగుతున్నానుకదా. మీ గురించి ఆ పాటి గెస్ కొట్టలేనా? కథల బట్టి రచయితనీ, రచయిత బట్టి కథలనీ పోల్చవచ్చని మీరు చెప్పిన పుస్తకాల్లోనే ఎక్కడో చదివేను. అలాగే, మీ మాటలూ, మీ ప్రవర్తనా బట్టి మీ గురించి గెస్ కొట్టే నంతే!" అని అంటూండగానే వాకో అయిడియాతట్టి, "కావలిస్తే, మీరే ఏదైనా కథ చెరొకటీ రాయండి. పోల్చుకోవచ్చు" అన్నాను.

"ఎలా పోల్చగలవు?"

"మీరు రాస్తే, అందులో దేన్నిబట్టి పోల్చేనో చెప్తాను"

"మా పాత రచనలు నువ్వు చదివుండాలి" అన్నారు వాళ్ళు.

"మీరు కథలు రాసినట్టుగా నాతో ఎప్పుడైనా చెప్పేరా?" అని, వారు ఆ విషయం నా దగ్గిర అంతవరకూ దాచినందుకు చాలా చీవాట్లు పెట్టేను వాళ్లని.

"నీలా పేర్లు చెప్పుకు తిరగడం అలవాటులేదు మాకు" అన్నారు వాళ్ళు.

"చెప్పడం మానేయండి. కాని, చెరో కథా రాసి ఇవ్వండి. ఏ దెవరిదో చెప్తాను. ఉదాహరణకి మీ లాడ్జి వెనకాల ఇళ్లు కాలేయి. కాలడం మీరు కళ్లారా చూసేరు. దగ్గిరుండి ఆర్పేరు. అదే ఇతివృత్తంగా తీసుకోండి. ఒకే 'థీమ్' మీద రెండు రకాల కథలొస్తాయి. రెండు కథల్లోనూ ఏ తేడా ఎందుకొచ్చిందో చెప్తాను."

వాళ్ళు నా మాటలు విని నవ్వేరు. అంతా ఎగతాళిలోకి దించేరు.

ఆ తరవాత అలా హస్కుకొట్టుకొంటూ ఎవరి లాడ్జికి వాళ్లం పోయేం.

నా కో మేనత్తగా రుండేవారు. ఆవిడకో కొడుకూ, ఓ కూతురూను. ఇద్దర్లోనూ ఆవిడకి కూతురంటేనే పంచప్రాణాలూ అని ఆవిణ్ని తెలిసినవాళ్లంతా అనుకొనేవారు. ఎవరైనా ఆవిణ్ణే ఎదర అలా అనేస్తేమాత్రం ఆవిడ సర్రున లేచి తెయ్యిమని ఎగిరి, "రెండు నేత్రాలున్నాయి నాకు. అందులో నాకు కుడికన్నెంతో ఎడమకన్నూ అంతే. ఏ కన్ను ఎక్కువ ఇష్టం అంటే అందులో అర్థం ఉందా? రెండు కళ్లూ సమానమే నాకు" అని గట్టిగా కేకలేసి చెప్పేదావిడ. చిట్టచివరకు ఆవిడ తన కొడుకూ కోడళ్ళకి ప్రేమాభిమానాలూ, కూతురికీ అల్లుడికీ వెండి బంగారాలూ, విడిచేసి కన్నుమూసింది. "చూసేవురా! మా అత్త ఎలాటిపని చేసిందో!" అని నే నొకతన్తో చెప్తే అతను "ఏం? వెండి బంగారాలు, ప్రేమాభిమానాలకంటె ఎక్కువకాదుకదా!" అని చమత్కరించేడు. మా మేనత్తని సమర్థించేడు.

మూర్తీ, రావుల గురించీ మా మేనత్త గురించీ ఆలోచిస్తూ, నేను లాడ్జికి వెళ్ళిపోయేను. ఆ తరవాత, వాళ్ళు పరీక్షల హడావిల్లో పడిపోయేరు. సెలవులకి నేను ఇంటికి వెళ్ళిపోయేను. ఆ రాత్రి మేం మాటాడుకున్న విషయాన్ని వాళ్ళు సీరియస్‌గా తీసుకొంటారనుకోలేదు నేను.

ఇంతలో సడెన్‌గా అలా ఆ రెండు కథలూ తీసుకొచ్చి నా యెదర పడేస్తే సంతోషమూ, సరదా పుట్టుకొచ్చేయి నాలో.

కాయితాలు నా ఎ ద ర బల్లమీద పడేసి, "ఏ దెవ (రాసేరో పోల్చుకుంటానన్నావు?" అన్నారు వాళ్ళు, మళ్ళా.

"అవును. అన్నాను."

"పోల్చుకోగలవా?"

"(ప్రయత్నం చేస్తాను."

"చేసి, ఎప్పుడు చెప్తావు?"

"ఇప్పుడే చెప్తాను. చదవనీయండి" అన్నాను. చదవాలని నిజంగా నాకు చాలా ఉత్సాహంగా ఉంది.

"అప్పుడు మీా లాడ్జి వెనకాల ఇళ్ళు. . . ."

"అవునదే ఆధారంగా తీసుకున్నాం."

"అయితే మీరు నెమ్మదిగా 'టీ' తాగుతూ ఉండండి. ఇప్పుడే చదువుతాను" అన్నాను.

"వేగిరం చదువు!" అన్నారు వాళ్ళు.

నేను ఆ కాయితాలు తీసి చూసేను. కథలు అట్టే పెద్దవిగా లేవు.

రచయితల్నీ, వారిలో భేదాల్నీ నాకు బాగా తెలిసి ఉండడం చేతా, నేననుకున్నట్టుగా వాళ్ళు రాస్తారా, రాయరా అని తెలుసుకోవాలని చాలా కుతూహలంగా ఉండడంచేతా, ఆ రెండు కథలూ చాలా వేగంగా చదివేసేను.

రెండు కథలూ చాలా బావున్నాయా అంటే నేను చెప్పలేను. కాని, వాటిలో నా కొక కథ చాలా బాగా నచ్చింది. నచ్చడానికి కారణాలేమిటని (ప్రశ్నించుకున్నాను. కారణాలు చాలా ఉన్నాయి. ఇదంతా రాయడం నాకేది నచ్చిందో చెప్పడానిక్కాదు. ఆ కథలు మీకు చదవాలనుంటే చదవచ్చు. వాటిని యథాతథంగా రచయితల పర్మిషన్ మీద ఇందుతో జత పరుస్తున్నాను.

వాటిలో ఒక కథ ఏమి టంటే, అది—

మంచి

ఈ చెడ్డలో ఆ మంచి ఎందు కుండకూడదు? చెడ్డనే చూసేరు కాని మంచి నెందుకు చూడరు?

అందుకే—

మొదటిభాగం (లోని)

—ఆ—

"కారుమబ్బుకి"

పెరట్లో దభీమని చప్పుడయింది.

అర్ధరా(త్రి.

కామయ్య గుభీమని ని(దలేచి, గడ గడ వణుకుతూ కూర్చున్నాడు.

"ఏదో చప్పుడయిందే! చూడవే (భష్టుదానా!" అన్నాడు.

"(భష్టుదానికి" ఈ తీపి తీపి మాటలూ, ఈ పీచు పీచు గుండెలూ ఇవేం కొత్తకాదు. పాతికేళ్లయి కాపరం చేస్తోంది; తన మగడి సంగతి తనకి ఇంకా అపాటి తెలియక పోవాలా?!

"అబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బబ్బభ! మీారూ మీ భయాలూ కావుగాని ఇలా కాల్చుకు తినేస్తున్నారు! మీకు నిద్ద రక్కర్లేకపోతే ఇవతలవాళ్ల కక్కర్లేదా? పడుకుంటే పడుకోండి! లేకపోతే పొండి!" అంటూ కామయ్యని కాలితో పొడిచిందావిడ. కొమ్ముమ్మల్లేవు, మరింతకంటే ఏం చేస్తుంది?

నలుగురు భార్యలు ఎనిమిది కాళ్లతో తన్ని పొడిచినా పొడిచి తన్నినా కామయ్య భయం మా(తం పోదు పోదు.

కామయ్యని చంపేస్తే కామయ్యే చస్తాడు; అతని భయం ఉండిపోతుంది.

పెళ్ళాం కదలకపోడం కనిపెట్టి "డేయిసా మీదకి పిల్లి దుమికుంటుంది. అదే చప్పుడు! నాకు తెలుసు!" అని పెరట్లో శబ్దం గురించి కారణం కనిపెట్టేసేడు కామయ్య.

అంతలో అతని చెవిని—ఒక చెవిని—(రెండో చెవి సరిగా పన్చెయ్యదు, చెప్పిన మాట వినదు) మరో శబ్దం పడింది. ఆ చెవిలో శబ్దం చిటపట మంది.

పెరట్లో చప్పుడు పిల్లిదైతే, ఈ చిటపట శబ్దం ఎవరిది?

చిటపట చిటపట చినుకులుకావు. చిటుకూ చిటుకూ చీమలు కావు. మరైతే సీమ పటాకీలా? అవంతకంటే కాదు.

ఈ చిటపటకి కారణం ఏమిటి చెప్మా అని కామయ్య తన ఒంటి చెవితో ఆలోచిస్తూ ఉండగా,

అంతలో ఊరంతా ఒక్కసారి గొల్లుమంది.

"ఇళ్లంటుకున్నాయే లంజకానా! లేవే లేవే!!" అన్నాడు కామయ్య.

"ఇళ్లంటుకున్నాయే" అన్న ముక్క ఇంట్లో అన్నాడు, "లంజకానా! లేవే లేవే!!" అనే మాటలు వీధిలోంచి పేల్చేడు కామయ్య. ఇంట్లోంచి బైటికి శబ్దా లంత వేగంగా వెళ్లేయా అంటే,

మరి ఇది, నిప్పుతో సరసమా? పెళ్లాంతో సరసమా? కామయ్య, ఛస్తే, నిప్పు ముట్టుకోడు. పాతిపెట్టా లంతే కాని, ముట్టుకోడు.

"ఇళ్లంటుకున్నాయ్" అని మళ్లీ కేక వేసేడు కామయ్య.

అవును. ఇళ్లంటుకున్నాయి.

ఒకదాని మీదొకటీ ఒకదానిమీద మరొకటీ వూరంతా ఇళ్లన్నీ అంటంటుకొనే ఉన్నాయి. మనుషులకుందేమోగాని ఆవూరి ఇళ్లకి మాత్రం అంటరానితనం లేదు.

అంటరానితనం జాతికి మచ్చ.

అది నిప్పుకి లేదు.

అంచేత,

"మాల కొంపలర్రో మాలకొంపలు !" మాల కొంపలే ముందుగా అంటుకున్నాయి. బారిక రాముడి ఇల్లే ముందుగా అంటుకుంది. తరవాత గొడారి కన్నయ్యగాడిల్లు అంటుకుంది. తరువాత దాసరి సత్తిగా డిల్లు అంటుకుంది. వెంటనే చాకలి సూరిగాడి ల్లంటుకుంది. వెనకనే తెలకలి చిట్టెమ్మ (దాని కూతురు బావుంటుంది) దానిల్లు అంటుకుంది. ఆ తరవాత అలా వరసగా కొంపలన్నీ అంటుకున్నాయి.

ఎడ్లు కట్లు తెంపుకున్నాయి. ఆవులు కన్నెలు తెంపు కొంటున్నాయి. ఎరకలాళ్ల పందులూ చాకలాళ్ల గాడిదలూ గొల్లల గొర్రెలు, మేకలూ ఊరిమీద తిరగబడిపోతున్నాయి. (ఇందులోని నీతి : గాడిదలూ, పశువులూ, పిల్లా మేకా, పందీ పాపా ఊరిమీ త్తిరగబడకుండా ఉండాలంటే ఎక్కడున్న గుడి సెల్లో వాటిని అక్కణ్ణే ఉణ్ణివ్వండి. నిప్పెట్టి బెదరగొట్టకండి). (ఎన్. బి : వాటికి ఎవరు పెట్టచ్చు. నిప్పెట్టకండి.)

మొత్తంమీద ఊరంతా కొంప అంటుకున్నట్టు, హాహా కారాలు పెట్టేస్తోంది. చాలా గందరగోళంగా ఉంది.

నులక మంచాలు, చింకి బొంతలు, చిన్నచిన్న పిల్లలు, పెద్ద పెద్ద రోకళ్లు, ఇత్తడి బిందెలు, అంబలి దాకలు, కంచు గళాసులు, కుండలు, ముండలు, రాచ్చిప్పలు, రాగి డేయిసాలు, ముగ్గురు గుడ్డివాడి కూతుళ్లు—(కాదు, అయాప్ం వెరీ సారీ— గుడ్డివాడి ముగ్గురు కూతుళ్లు ("ముగ్గురూ గుడ్డి ముండలే") ఓ లమ్మో ఓ లమ్మోలు, ఎక్కడున్నావురోరయ్యోలు, ముండ చచ్చినోళ్లు, రవికెలు పిగిలిన పడుచు పిల్లలు, పైటలు జారిన వృద్ధ వనితలు జందేలు తెంపుకున్న జంగాలు, ముగ్గురు జడ్డి వెధవలు, పాతిక బెల్లపు దిమ్మలు, కొన్ని చింకి చాపలు, మరికొన్ని నులక మంచాలు, గుండెలు బాదుకోడాలు, ఇళ్లమీదికి ఇసక చిమ్మడాలు, నెత్తి మొత్తుకోడాలు, ధాన్యపు కుండల్రపేలుళ్లు, పేలాల మాడుళ్లు, నూతిలోంచి ఇళ్లమీదికి వెళ్లే నీళ్ల కుండలు, నడికొప్పులమీంచి కింద పడే కమ్మలు, కాళ్లులేని కుంటిముండాకొడుకులు, అత్తిళ్లులేని విధవముండ కూతుళ్లు, నారాయినా, బగమంతుడా రచ్చించు తంర్డీలు, పొగలు, పొగలు, సెగలు సెగలు, మంటలు మంటలు, హా ! హా !

"కారపుగుండ కుండ ఉండిపోయిందే ముండా !" అన్నాడు కామయ్య తన ఇంటికి ఎడంగా, మంచంమీద శుభ్రంగా కూర్చొని.

"ఒచ్చి తెచ్చుకోండి. తెచ్చుకు అందులో బుర్ర పెట్టు క్కూర్చోండి" అంది అతని భార్య, రుబ్బురోటి పాత్రాలు రెండు రెండు చేతుల్తోనూ పట్టుకునొస్తూ నొస్తూ.

ఆ సమయంలో కామయ్యకి తనకొడుకూ తన కూతురూ గుర్తుకొచ్చేరు.

అప్పులాళ్లు కనిపిస్తే యముళ్లు, పోలీసులు కనిపిస్తే జెయిళ్లు, అయ్యర్లు కనిపిస్తే ఇడ్డెన్లు, విధవలూ వంటి బ్రాహ్మలూ కనిపిస్తే అపశకునాలు, సుబ్బారాయుళ్లు కనిపిస్తే డబ్బా రాయాలనేవాళ్లు ఏ న్యాయాన్నయితే జ్ఞప్తికి వస్తాయో (రో) అదే న్యాయాన్ని, ఆ పాత్రాలు చూసేసరికి కామయ్యకి తన పుత్ర పుత్రికా రత్నాలు ('జ్ఞప్తికి వచ్చేరు' అనాలా ? 'జ్ఞప్తికి వచ్చేయి' అనాలా ?—ఎందు కీ గొడవ ? ....) జ్ఞప్తికి రావడం జరిగింది.

పుత్రికొచ్చిన భయమేమీ లేదు. ఆవిడ నిప్పుకి దూరంగా అత్తకి దగ్గరగా అత్తవారింట్లో భద్రంగా ఉంది. అత్తల దగ్గర నిప్పులు భయపడాలి కదా మరి !

మరింక పుత్రుడు సత్యం ?

"సత్తిగా డేడే ? ఇక్కడే వీథిలో ఇందాటా పడు కున్నాడు కామోలు ? ! ఎక్కడ చచ్చేడే వెధవా !?" అని కామయ్య అరిచేడు, తల్లికీ,కొడుక్కీ ఒకే 'వెధవ' నుపయోగించి.

కామయ్య భార్య చేతుల్లోని రెండు పాత్రాలూ కామయ్య పక్కనే ఎత్తి పడేసింది. రెండంగుళాలు అటు పడేస్తే కామయ్య గుండు పిలకతో సహా బద్దలవును. మాంగల్యానికీ, వైధవ్యానికీ అంతే కదా దూరం !

"రుబ్బురోలు చూరుకిం దుండిపోయిందే ! పగిలేత్తే చస్తాం ! సత్తిగా డేడే ?" అని నెత్తికొట్టుకు నరిచేడు కామయ్య.

"చస్తే చస్తాం. మీ రొచ్చి మోసుకురండి. వాడు పెళ్లి కెళ్లేడు గామోసు !" అని ఆవిడ గావుకేకలు వేసింది, కారపుగుండ కుండకోసం వెళ్లబోతూ.

"ఎవడి పెళ్లే ? ఛస్తుంటేనూ !"

"ఎవరిపెళ్లా ? నా తమ్ముడి కూతురి పెళ్లి ! నా కోడలి పెళ్లి ! నా కోడలిముండ పెళ్లికి కొడుకువెధవ వెళ్లొద్దా ??! మీ క్కొడుకేనా వాడు ! మీకు లేని సిగ్గు వాడి కెక్కణ్ణుంచొస్తుంది" అంది కామయ్యభార్య కారాల మిరియాల మంటలు కక్కి కక్కి.

"ఆ రంకుముండ పెళ్లికి ఈ వెధవ చచ్చినవెధవ వెళ్లడమా ?? .... అయినా—పెళ్లి పెళ్లి !! ఇంకేం పెళ్లిలే ! నా శ్రాద్ధం పెళ్లి ! వెధవలంతా ఈపాటికి కొంపకాలి చచ్చుంటారు .... " (థాట్ ప్రాసెస్ : కొంపకాలి వెధవలంతా చచ్చినప్పుడు, అందులో ముండలంతా చావరా మరి?) .... "ముండలంతాకూడా చచ్చుంటారు !" అని కసిగా అన్నాడు కామయ్య.

చిటపట శబ్దం ఎలా ఉంది ? ఊరికి నష్టంగా ఉంది. రాత్రిపూట పడమట గాలి మందహాసంచేసి ఏ రీతిగా వీచింది ? మందంగా మంటలతోపాటు ఊరంతా వీచింది. మంట ఎలా ఉంది ? భోగిలా ఉంది. ఊరంతా ఎలా ఉంది ? దగ్గర్నుంచి చూస్తే మాడిన ఇళ్లతో, మనుషుల ఏడ్పులతో వికృతంగా ఉంది. దూరంనుంచి చూస్తే అందంగా వెలుగుచీకట్ల ఎరుపుచీకట్ల చిత్రంలా ఉంది. జనం గోల ఎలా ఉంది ? దగ్గర్నించి వింటే సొమ్మల సంతలా ఉంది. దూరంనించి వింటే శ్రీరామనవమి సంబరంలా ఉంది. ఇళ్లన్నీ ఎలా ఉన్నాయి ? చల్లారిపోతూ ఇంకా పోకుండా ఉన్నాయి. పొగలన్నీ ఎలా ఉన్నాయి ? కారుమబ్బుల్లో కలిసిపోయున్నాయి. కారుమబ్బు లెలా ఉన్నాయి ? చిన్నమెత్తు కాంతిరేఖయినా లేకుండా డాస్టవిస్కీ నావెల్సులా ఉన్నాయి. అందుకే—

రెండో భాగం(లో)

—ఈ—

"....వెండిచివురు!"

"సత్యం సత్యం" అంది సత్యవతి కూతుర్ని కొట్లోకి నెట్టేసి, పైన గొళ్లెం వేసేస్తూ.

ఎన్ని మనువులు చెప్పినా మేనబావ తప్ప మరో డక్కర్లేదంటుంది సత్యవతి.

"ఆ వెధవ గుండువెధవ, ఆ నీ వెధవ బావ్వెధవ రుబ్బురోటిపాత్రంలా ఉన్నాడుతప్ప వాడికి సరైన చదువా? సంధ్యా? సెంటుభూమా? శేరుగింజలా? ఏవీ లేవు! పాత్రానికి పిండైనా ఉంటుంది, వాడి కదీ లేదు. వాడి కసలు బుఱ్ఱమీద వెంట్రుకలైనా లేవు. పట్నంలో అచ్చేసిన ఆబోతులా తిరగడం తప్ప వాడికి మరింకేంలేదు!"

అని మేనల్లుణ్ణి తూలనాడి, కావలసిన సంబంధాన్ని కాళ్లదన్ని, వేటపాలెం వెళ్ళి నిక్షేపంలాంటి పై సమ్మంధం రైటుచేసుకొచ్చి,

"తాంబూలా లిచ్చేశాను. ఇహ తన్నుకు చావండి" అంటూ ఉద్గ్రంథంలోంచి 'కోట్' చేసేడు తిరపతి.

శాస్త్రాలెన్ని చేప్తేనేమి, గ్రంథాలెన్ని చదివి వినిపిస్తేనేమి? ఏవీకూడా మేనబావకి సాటిరావు కదా! అందుచేత, తెల్లారుఝామున మూడుగంటలకి ముహూర్తం ఉందనగా, రాత్రి పదకొండుగంటలకి, తల్లి పైట చెరగున తలదాచుకొని, ఆ పైటకి ముక్కు రాసుకొంటూ, ఇంకా సత్యప్పలుకే పలుకుతోంది వంటింట్లో రామచిలక,

దాన్తో తిరపతయ్యకి చిర్రెత్తుకొచ్చి, "చంపేస్తానే, ఇంగ్లీషుచదువులముండా!" అని కూతుర్ని తిట్టి, అలా చూస్తూండగా నిప్పులా కాలిపోయి మంచుగడ్డగా మారిపోయేడు. నిప్పులోంచి మంచులోకి దిగిపోడానికి కారణం ఏమిటంటే :

పట్నంవెళ్ళి (థర్డ్ ఫారం) చదువూ, సినీమాలూ, వెధవలూ, షోకులూ హొష్షులూ అన్ని లబ్జులూ, అన్ని నాజూకులూ చూసి, అన్నీ నేర్చుకున్న "భడవాముండ" భగ్నప్రేమ భగ్నప్రేమంటూ, ఏ నూతిలోకి దూకేసినా దూకేయొచ్చు! ఏ కిరసనాయిలైనా పోసుకొని, ఏ అగ్గిపుల్లయినా గీసుకోవచ్చు. ఎంత సాహసప్పని చేసినా చెయ్యొచ్చు. అనే ఆలోచన కలగడమే కారణం, నిప్పు మంచుగా మారుటకు.

ఈ అతిశీతలమైన ఆలోచన కలగ్గానే కన్నతండ్రికి కాళ్లూ, చేతులూ చల్లబడిపోయేయి. వెంటనే అరనిమిషం జాగుచేయకుండా కూతురి చేతులు విరిచికట్టి ధాన్యపు కొట్లోకి నెట్టేసి మూడు గంటల్దాకా, "చావు ముండా" అని అందుకే కేక వేసేడు తిరపతి.

ధాన్యపుకొట్లో ధాన్యం లేవు. ఎలకలైనా సరియైనవి లేవు. బూజులున్నాయి. ఖాళీ కుండలున్నాయి. గదంతా మాత్రం ఏమీ కనిపించకుండా చీకటిగా, భయంకరంగా ఉంది. అయితే ఆ చీకటిచూసి సత్యవతికి భయమే లేకపోయింది. ఆ కన్నెపిల్ల మనసునిండా సత్యమే ఉండడంచేత భయానికి సిగ్గువేసి బైటనే ఉండిపోయింది.

అక్కడ కరణంగారి పెరట్లో కమ్మలసాలలో పశువులూ, వీధివైపు సాలలో పెళ్ళివారూ ఉన్నారు. పెళ్ళివారున్న సాలలో పెట్రోమేక్సులైటు భగ్గున వెలుగుతోంది. వెలుగులో పెళ్ళికొడుకు అలిగి పడుక్కున్నాడు. అలిగిన పెళ్ళికొడుకు అలిగిన ట్టారుకోక, ఎందుకలా దొంగ గొడ్డులా పడుక్కున్నాడో ఎవరికీ తెలియడంలేదు. అలిగినందువల్ల అందరికీ మాత్రం హడావిడిగా ఉంది. అతను అలిగేడనిచెప్పి, ఇవతల కొంతమంది అభోజనం ఉండిపోయేరు. కొంతమంది అభోజనం ఉన్నారు కాబట్టి మిగతావారంతాకూడా పస్తులు పడుక్కున్నారు. "ఆళ్ళ తినేదాకా మా డొక్కలు మాడ్చేస్తే ఎలా?" అని పాలికాపులు పాలికేకలు వేస్తున్నారు. మంగలివారికీ, మగపెళ్ళివారికీ పేచీ రావడంవల్ల, బాజాల అల్లరి లేకుండా పెళ్ళి జరిగిపోతుందేమోనని ఆడపిల్లలంతా బెంగపెట్టేసుకుంటున్నారు.

అంతా తీన్‌తారుగా ఉంది.

ఇంతలో సుబ్బలి కూతురూ, జగదాంబ మేనగోడలూ, కొత్తనాయడి చిన్నకోడలూ చిత్రంగా సింగారించుకువచ్చి "మా సచ్చా లేదండీ! ఒదినా!" అంటూ ఇంట్లో కొచ్చేరు.

విడిదినించి పదమూడోసారి ఇంటికొచ్చిన తిరపతి ఆ మాటవిని సత్యాలుమీది కోపంతో "చచ్చింది మీ సత్యాలు" అన్నాడు. పెరట్లో పెళ్ళాందగ్గరకి పోతూ. ఆమాటకి ముగ్గురు అబలలూ అలా నిలబడే మూర్ఛపోయేరు. జగదాంబ మేనగోడలు ఇంటికెళ్లేక ఉష్ణం తెచ్చేసుకుంది కూడా.

"చస్తే చావనీ! చచ్చినాకూడా వాడిచేత పుస్తె కట్టించి అప్పుడుకాని శవాన్ని దహనంచెయ్యను" అన్నాడు తిరపతి పెరట్లో పెళ్లాంతో. (అతనికి ఇంట్లో పెళ్ళాం ఒకరూ పెరట్లో పెళ్లాం మరొకరూ లేరు. అక్కడా ఇక్కడా ఒక్కతే భార్య)

"అసలింతకంటె మంచి సమ్మంధం ఈ భూప్రపంచంలో ఎక్కడ దొరుకుతుంది?" అని కూడా అన్నాడు తిరుపతి పెరట్లోఉన్న తన పెళ్లాంతో.

"మంచి" "చెడ్డ"ల్లో ఏ కథ?

పెళ్ళికొడుక్కి ఏ అవలక్షణంలో ఏ లవలేశమ్మైనా ఉందా? వాడికి బూరగాలా, బట్టతలా, బ్రహ్మచెవుడా, బ్లడ్ ప్రెషరా? ఏదీ లేదుకద! వాడికి కుంటీలేదు, గుడ్డీలేదు, గూనీ లేదు. మరింతకంటె చక్కని చుక్క డెక్కడ దొరుకుతాడు? మగవెధవలే దొరకడం (లేక, మగవెధవలు దొరకడమే) మహా కష్టంగా ఉన్నప్పుడు ఇంతకంటె మంచి సంబంధం ఎక్కడ దొరుకుతుంది?

అని ఇంట్లో తన పెళ్ళాన్ని గద్దించినసమయం లోనే తిరపతయ్యకి (కామా) కామయ్యకి వినిపించిన శబ్దం (కామా) వినిపించింది.

సత్యవతికి సత్యంతో లేచిపోయి (బంగారంతో సహా) బతకాలనుందేకాని చచ్చిపోవాలని లేదు. కొట్టంతా మాత్రం చీకటిగా ఉంది. మరి, చీకటికీ, చావుకీ లంకె కదా! అందుచేత సత్యవతికి చావాలనుంది. పెళ్ళికొడుకుసీట్లో సత్యంతప్ప మరెవడున్నాసరే, "అమాంతం అక్కడే చచ్చిపోతాను"—ఇది ఘోర ప్రతిజ్ఞ. అప్పుడు తన తల నతనోళ్ళో పెట్టుకొని సత్యం విలవిల్లాడుతాడు. "అయ్యో! నే చచ్చిపోతానా?"—అంటూ వలవల ఏడ్చేసింది సత్యవతి. ధాన్యపుకొట్టు జీవితమంతా ఆమెకి అంధకారబంధురంగా తోచింది. ఆవిడకి చావు తప్ప మరేదీ, చావడం తప్ప మరోదారేదీ కనిపించడం లేదు.

కాని భయపడకు సత్యవతీ, భయపడకు.

కన్నీటి కెరటాల వెన్నెలుంది. నిట్టూర్పు గాడ్పులో నెత్తావుంది. పాషాణ ఏదోప్పె మరేదోఉంది. మరింక, వికృత క్రూర క్షుధాక్షుభితమృత్యుకఠోర ఏదోఏదోలో నవ్వుంది కదా! నీకు కళ్ళనిండా నీరూ చీకటీ తప్ప ఇంకేం లేకపోవడంచేత ఇంకేం కనిపించలేదు. నీ ఇంటి నడికొప్పు వెలుగులరవ్వలు చిమ్ముతోందన్న సంగతి నీకు తెలీదు. ఎలా తెలుస్తుంది? మట్టిమిద్దె అడ్డుందికదా. సత్యంధ్యాసలోనే ఉండడంచేత కమ్మల సురసుర నీ చెవికి వినిపించడంలేదు.

పెద్దసైజు పాత్రంలా నిల్చున్నాడు సత్యం. అతని హాలీవుడుగుండు రష్యన్‌రాకెట్లో మెరిసిపోతోంది. అతని (నకిలీ) పంట్లానికి అనలేదో వెతకాలంటే టెక్సాస్ పోయి చూడాలి. ఎందరో నవ యువతీ మణులు చూసిన అన్ని హాలీవుడ్డు చిత్రాల్లోని అందరు హీరోల హీరోయిజమూ ఆ సమయంలో అతన్లో మూర్తీభవించింది.

పెళ్ళివారి విడిదికి ఆమడదూరంలో ఒక చిన్న అరయిల్లు అంటుకోగానే ఇక్కడ పెళ్ళికొడుకు అలక మటుమాయమ్మైపోయింది. (అలకలు తీరాలంటే ఇళ్ళంటుకోవాలి?) అవబోతూన్న పెళ్ళిని దృష్టిలో ఉంచుకొని, కాలే కొంపల్ని కూడా దృష్టిలో ఉంచుకొని, "అపశకునం, అపశకునం" అంటూ గోలపెట్టేసే డతను.

తిరపతి భార్య పెళ్ళి సామాన్లూ వెండి బంగారాలు ఏరుతోంది. భోషాణప్పెట్టెని సాయంపట్టించి బైటకి తెప్పించేడు తిరపతి. పెట్టె బైటకొచ్చేసరికి తాతలు దిగొచ్చేరు, నడికొప్పుకి నిప్పంటుకుంది.

"వచ్చేన్రా భగవంతుడా!" అంటూన్న తిరపతిని,

"మాఁవాఁ! సత్యా లేదీ?" అని అడిగేడు సత్యం.

"కొట్లో ఉంది. అమ్మో!! ధాన్యం కొట్లో ఉండిపోయిం దర్రా పిల్ల!!" అని గావుకేకలు వేసేడు తిరపతి.

"నాకు చావు తప్పదుకాబోలు. నే చచ్చిపోతాను కాబోలు. ఈ బొక్కిమొగుడు నాకు తప్పదుకాబోలు దైవమా! లాభం లేదు, నే చచ్చిపోతాను. అయ్యో అయ్యో నే చచ్చిపోతాను. పోతాను పోతాను నే చచ్చిపోతాను" అని మట్టిగోడకి నెత్తి కొట్టూకోబోయింది సత్యవతి.

అంతట అంతలు పిడుగులు పడ్డాయి, ఇంతలు మెరువులు మెరిసేయి, గుమ్మానివి తలుపులు విడ్డాయి.

పూలబాణాల్లా సత్యంచేతులు సత్యాల్ని ఎత్తుకున్నాయి.

"బంగారు బావ! తీసుకుపో బావా!" అంది సత్యాలు.

"బంగారం, బంగారంలా తీసుకుపోతాను!" అన్నాడు సత్యం.

"బృందావనానికి, మల్లెపూపొదలచాటుకి, అక్కణ్ణించి కొత్తకొత్త సినీమాలకి, తీసుకుపో బావా!" అంది సత్యాలు.

"కలసిఉంటే కలదు సుఖం—'ప్రభాత్'లో తెలుగు. బ్యూటిఫుల్ 'పిలోటాక్'—అది 'లీలా'లో ఇంగ్లీషు" అన్నాడు సత్యం.

"సెలెక్ట్‌లో హిందీ పిక్చరేముంది?" అని అడిగింది సత్యాలు.

"ముహబ్బత్! ముహబ్బత్" అన్నాడు సత్యం సత్యాల్ని ఎత్తుకు నడుస్తూ.

మరో అరగంటికి పట్నంవైపోక జట్కా పరిగెడుతోంది.

జట్కాలోంచి, దూరంనుంచి, చీకట్లోంచి బావ వళ్ళోంచి స్వర్గానికి వెళ్తూవెళ్తూ అటొకసారి, కాలిన ఊరివైపు చూపింది సత్యాలు.

కాలిన ఊరంతా కెంపులతోటలా ఉంది. వీచే పడమట గాలి (ప్రణయ) కోపించిన పడుచుపిల్ల ఊపిర్లా ఉంది. సుడులుతిరిగిన పొగలు, చక్కని రాకన్యల ముడులువిడిన కురుల్లా ఉన్నాయి. రేగిన నిప్పు రవ్వలు ఆ నీలి కురుల్లోని బంగారు పువ్వుల్లా ఉన్నాయి.

సత్యాలు అటువైపోసారి చూసి, "భోగిమంటలా లేదు బావా?" అంది కమ్మగా.

"ఉంది" అన్నాడు సత్యం వెచ్చగా.

"ఊరు కాలడమే మంచిదయింది కదు బావా?" అంది సత్యాలు ముద్దుగా.

సత్యం మంచిమంచి ముద్దులిచ్చేడు జవాబుగా.

*　　*　　*

ఆ ఇళ్ళే కాలకపోతే ఈ కథే లేదుకదా మరి!

*　　*　　*

అదొక కథ

చదివేను, కాన, వాళ్ళవైపు చూళ్ళేదు. చూస్తేఎవర్రా సేరోతెలిసిపోవచ్చు. ఆ కథచదివేక, వెంటనే, రెండోకథ తీసేను. అది—

చెడ్డ

కాలినప్పుడు తప్ప అక్కడ కమ్మగుడిసెల వాడొక టుందని పట్నంలో పెద్ద లెవరికీ జ్ఞాపకంరాదు. జ్ఞాపకం చెయ్యడానికే కాబోలు అది మాటిమాటికీ కాల్తూ ఉంటుంది.

ముడిమీద ముడి వేస్తేనే కాని డబ్బు ఉండదనే విషయాన్ని అనుభవంమీద తెలుసుకున్నాడు లోవరాజు.

కూలివాళ్లకి ప్రతిరోజూ మస్టరు వేస్తూనే ఉంటాడు సూపర్‌వైజరు. నెలాఖర్న లెఖ్ఖలు కూడి లెక్కప్రకారం కూలీలందరికీ డబ్బిచ్చేస్తూనే ఉంటాడుకూడాను. మస్టరు ప్రకారం డబ్బులు సరిగానే ముడుతున్నాయి, కాని, మనం పడ్డ కష్టంప్రకారం మస్టరు సరిగానే ఉంటోందా అని ఓరోజున లోవరాజుకి అనుమానం కలిగింది. ఆ నెల్లో "వారం రోజులే నాగా ఎట్టేనుగదా! పదిరోజులికి కోత గోయిస్సి నాడేం జెప్మా ?!" అనుకున్నాడు.

ఒక సున్నానీ తొమ్మిది అంకెల్నీ భారతీయు లేనాడో సృష్టించి ప్రపంచం అంతటికీ తెలియజెప్పేరని చరిత్ర చెప్తోంది. ఆ సృష్టితో లోవరాజుకి ఆట్టే సంబంధంలేదు. వందలచొప్పున వెయ్యిదాకా లెక్కెట్టగలడు కాని, పది దాకా రాయలేడు. సున్నాకూడా సరిగా చుట్టలేడు. ఒక గీతైతే మాత్రం గియ్యగలడు.

రోజు కో గీత చొప్పున, పనికెళ్లిన ప్రతిరోజూ బొగ్గుతో గోడమీద గీతగీద్దామంటే, ఇంటికి కమ్మలదడే కాని మట్టిగోడైనా లేదు. ఎలారా దేముడా అని ఆలోచించగా ఆలోచించగా లోవరాజు కో అయిడియా తట్టింది. వెంటనే ఇంట్లో మంచాన్ది నులకతాడు తెంపి, ఓరోజు పనికొక ముడిచొప్పున వేసుకొంటూ సరిచూసుకోడం మొదలు పెట్టేడు. నెలాఖర్న మేస్త్రీనీ సూపర్‌వైజర్నీ తాడుతో టకాయించేసరికి అప్పణ్ణించీ మస్టరు సరిగా పడ్డం, డబ్బులు సరిగా కిట్టటం జరుగుతోంది.

ముడులేసి డబ్బు నిలవెయ్యాల్సిన అవసరం లోవరాజుకి చాలా ఉంది. ఆర్నెల్లకోసారి అతని తండ్రి నాటు నుంచి పట్నం వచ్చి,

"అయ్యోరే! నువ్వు డబ్బు జేగరత్తజేస్తేగాని బగమంతుడు మన్ని రచ్చించడు. పైన తక్కువసెయ్యకండా అసలొట్టీలు కక్కితెగాని పెద్దోడిగారి సిన్నయ్య మన మడిసెక్కొగ్గడు. ఒగ్గడంటే ఒగ్గడు. పెద్దోడు ఈ మద్దెలే సచ్చినాడు. ఆడున్నా అంత పరవా నేకపోను. ఆడి కొడుకు—ఈ సిన్నయ్యగోడు—తక్కువ్వోడు గాడు. జెరుమనీ వోళ్లాటోడు! రావుణాసురుడి తమ్ముడు! నాన్జాస్తే ముసిలాణ్ణయిపోన్ను. మడిసెక్క నువ్వు దున్నాల, నీ కొడుకు దున్నాల. మరి నా పనైపోనాది. మరింక, అయ్యోరే, బారవంతా నీ మీదరే ఉంది!"

అని కొడుకు చెవిలో ఇల్లుకట్టుక్కూర్చొని చెప్పి పోతూంటాడు.

అందుచేత—

"కుటుంబంతో పట్నం పారొచ్చిన" లోవరాజు రోడ్డు కూలి చేస్తున్నాడు. అతని భార్య, నూకాలు, కొండకటింగు దగ్గర మెట్లంగి కొడుతోంది. వాళ్ల పెద్దకూతురు, గంగాలు, నావల డిపోకి అన్నం కారేజీలు మోసుకు వెళ్తోంది. చిన్న కూతురు, డాక్టరమ్మగా రింట్లో, పిల్లల్ని ఆడిస్తోంది. మూడోది "ఆడపిల్లల అవుస్టల్లో, వాస్టల్లో, ఏటో అంటారు, ఆ పేరే సరీ తెల్దు" అందులో జీతానికి ఊడుప్పనీ జీతంలేకుండా తోటపనీ చేస్తోంది. నాలుగోపిల్ల అయిదునీ, ఆరునీ ఇంటివద్ద ఆడిస్తూ వంటపనికూడా కొంతమట్టుకు చూస్తోంది. అయిదోవాడు మగపిల్లడు. ఇంకా, గొట్టికాయలు సరిగ్గా ఆళ్లేడు. (తరవాత, రెండు కాన్పులు పోయేయి.) ఆఖరిది (మళ్లీ ఆడపిల్ల) పాలు తాగడం, పాకరడం, మన్ను తినడం, గుడ్డఉయ్యాల్లో పడుక్కోడం, జబ్బుతో ఏడవడంతప్ప మరో పనేదీ (డబ్బుక్కాని, మరెందుక్కాని) చెయ్యలేకుండా ఉంది.

మగపిల్లడు 'కడుపుల పడ్డప్పుడు' లోవరాజు సంసారం పట్నానికి మారింది. వాడి కిప్పుడు ఆరేళ్లు. అప్పటికి గంగాలు పొడవుగా 'పతలాగ్గ' ఉంది కాని ఇంకా చిన్నపిల్లకిందే లెక్క. ఇక్కడికి పట్నం వచ్చేకే, "రొండేళ్లగ్గాబోలు" బాగా సాగింది, బిగిసింది, కలకల్లాడుతూ విడింది.

గుర్రంలా పెళ్లాం ఎదగ్గానే, పట్టుకుపోదామని దాని మొగుడు "పార్రాడా మరి." పారొచ్చేడు. "పారొచ్చి" పెళ్లాన్ని రమ్మన్నాడు. వెళ్తాననే గంగాలూ అంది. కాని, తల్లి అడ్డొచ్చి "నాల్రోజులు ఆగరా నాయనా!" అంది అల్లుణ్ణి.

నాలుగు రోజులు వెళ్లిపోయి చాలా రోజులయింది.

"పెద్దమనిసయి విప్పటే కెన్నోయేడు ? నాలుగోయేడు! అవునా గాదా ? అవునుగద! మరి నానింక పెళ్లెందుకు సేసుకున్నట్టు ? పెళ్లాన్ని సాకడానికి సేసుకున్నానా ? నేకపోతే, పట్టణవంట అబ్బడ్డోళ్లకీ అన్నంగేరేజీలు తిప్పించి తిప్పించి అయ్యసేతులో డబ్బులొయ్యించడానికి సేసుకున్నానా ?"

అని అయిదు రోజుల కిందట అల్లుడు మళ్లీ వచ్చి నానాఅల్లరీ చేసి వెళ్లిపోయేడు.

లోవరాజుకి పౌరుష మొచ్చింది.

"సెస్! ఏటీ సంత ?! కొత్తామాస ఎల్లనిచ్చి ఆడి పెళ్లాన్ని ఆడికాడికి తోలేయాల!" అనుకున్నాడు. అల్లుడి అల్లరిలో అన్యాయం ఎంతమాత్రం లేదుకదా! అటువంటప్పుడు కూతురు తెస్తే పది కాయితాలకీ "బెమపడ్డం తప్పు తప్పు శానా తప్పు!" అనుకున్నాడు లోవరాజు.

అయ్యకి చెప్పలేదు, ఆలికి చెప్పలేదు, కాని, కలిగిపోడం మాత్రం లోవరాజుకి విరక్తి కలిగిపోయింది. ఎండలంట రోడ్లకి మన్ను మోసి, కొండలంట ఎండావానల్లో రాళ్ల

"మంచి" "చెడ్డ"ల్లా ఏ కథ?

మోసి "(టువ్వుకి మూడు కోసుల్నొప్పున రోజుకీ రొండు (టుప్పులు, మద్దేనపేళ" అన్నవు గిన్నెలు మోసి, "డా(టమ్మ ఇంటికాడ పొద్దల్లా ముగ్గురు పిల్లల్ని" మోసి మోసి, పూటకి "యాపై గదులు నాలు గొరాండాలూ తుడ్డానికి" రోజల్లా చీపుళ్ళు మోసి మోసి, ఇలా ఇంటిల్లిపాదీ "ఓ పొద్దు గాదు, రొండు పొద్దులు గాదు—ఆరేళ్ళ—ఈ కొత్తామాసొస్తె సరా సరిగ వేడోయేడు సొరబడ్డది"—ఆరేళ్లపాటు అన్ని బరువు పొద్దుర్ని నెత్తిని మోసుకు 'ఈడ్చుకొస్తే' సరిగ్గా మిగిలినవి పది పదులూ పద్దైదులూను.

ఈ లెక్కని చూస్తే ఎనిమిదివందలు కూడ్డం ఎప్పుడు ? మడిచెక్క విడ్డం ఎప్పుడు ? 'సె(కాలు తిరగడవేఁ అవుపిస్తుంది గాని బండి నడ్డం అవుపించదు!' మరింక, ఎంతయినా ఇంతేలా ఉంది. 'దురాసె తప్ప మరేట్నేదు. మనిసి సస్తే ఆసె మాత్తరం ఉండిపోద్దా యేటి ? అదీ సస్ది !"

అందుకే—

ఆరోజు రాత్రి ఏడున్నరగంటల సమయంలో—ఎన భయ్యారు పాకల మధ్యలోంచి, ముప్పైమూడు వంకీలు తిరిగి—ఇంటికొచ్చి అలా చతికిలబడిపోయేడు లోవరాజు. కళ్ళు పీకుతున్నాయి; నరాలు తోడేస్తున్నాయి; చెమటతో దుమ్ముతో వళ్లంతా అంబల్లా ఉంది. కాస్సేపు అలా కూర్చొని నెమ్మదిగా లేచి, ఇంటిముందు గోలెం దగ్గరికి వెళ్లి, అందులో నీరు తబుకుతో గోకితీసి నీళ్ళు పుక్కిలించి ఉమ్మి,

"నూకాలూ ! ఇయాల నీరు తేలేదేటే ?" అని అడిగేడు లోవరాజు.

ఎనిమిది కాన్పులతో ఎండెండిపోయున్న నూకాలు, మగడు వేసిన (పశ్నకి ఏడుస్తూ లోనుంచి బైట కొచ్చింది.

"పంపులు పాడైపోనాయంట. నీల్లబండికాడ కెల్తే ఇంటికో కుండణ్నీరే ఇచ్చినారు. నుయ్యి జూస్తే శానాదూరం. పిల్లెల్ని తేనేకపోనాది." అంటూ ఏడుస్తూ చెప్పింది నూకాలు.

"ఆపాటిదానికి ఏడాలటే ఎ(రిదానా !"

"అది కాదరా .... నాయినా !"

"మరైతే, ఇంకేటి ?"

"ఇదిరా దేవుడా ! ఇందుకురా ! సూ(డా !" అంటూ పిడికిలి విప్పింది నూకాలు.

ఆకాశంనిండా చింకిమబ్బులు పేలికలై ఈదురు గాలికి చెల్లాచెదరై పరిగెడుతున్నాయి. గుమ్మంలో ఉన్న గుడ్డి దీపపు కాంతి ఇంటిముందున్న గోలెం దగ్గరికి ఆనడంలేదు. ఆమెచేతిలో ఉన్న అవేవో అవి, పాలిపోయి గడ్డకట్టిపోయిన పాపాలు నాలుగులా ఉన్నాయి.

"అమేటో సూసినావురా ?!" అని నూకాలు ఏడుస్తూ అడిగింది.

"రూపాయులు కదటే ? నేక, అర్దలా ?"

"రూపాయిలే(నా రూపాయిలే !" అంటూ వాటిని నూకాలు జారవిడిచేస్తే, అక్కడే ఉన్న కుళ్లిన పేడలో పడ్డాయవి.

లోవరాజు కేమీ అర్థం కాలేదు.

గట్టిగా, "ఏటిదంతా ?" అన్నాడు.

"రైకలోంచి రాల్నాయిరా ! బాబూ, బగమంతుడా !" అంటూ ఏడుపు హెచ్చించింది నూకాలు.

"రైకలోంచి రాల్డవేఁటే ?"

జరిగిన విషియమంతా నెమ్మదిమీద అర్థమయింది లోవరాజుకి.

చీకటిపడ్డాక ఇంటికొచ్చిందట గంగాలు. ఇంటికొచ్చి, చీకట్లో, కోక మార్చుకుందట. "ఆ యెనక గప్పున రైక మార్చబోసేతలికి" నాలుగు తెల్లరాళ్లా కిందకి రాలేయుట. ఎక్కడవివి ? ఎందు కిలా దాచేవు ? అంటే ఏడ్చిందట. చెప్పలేదట. 'ఏడ్డమేగాని సెప్పనేద' ట. 'ఆయెనక, సెప్పను సెప్పనంది' ట. ఆకరువున దాసకండా నిజెం సెప్పేసిందిట.

"ఏటా నిజెం ?"

హొటేలువాడు ఇచ్చేట్ట !

ఎందు కిచ్చేట్ట ??

అందుకే ఇచ్చేట్ట !!

"ఇవ్వడవేఁ కాదరా !"

అర్థమయింది.

"సీకలమీదకొచ్చిందిరా."

అర్థమయింది లోవరాజుకి.

"మూడో నె(లా !"

అర్థమయింది ! చెప్పక్కర్లేదు !!

అర్థమయిం దంతా లోవరాజుకి. అర్థంకాగానే కసక్కున కడుపులో ఎవరో కత్తితో పొడిచినట్టయిం దతనికి.

ఇంట్లో ఉయ్యాల్లో ఉన్న పిల్ల వెక్కివెక్కి ఏడవలేక పడుకొంది. చూరుకింద కూర్చున్న ముగ్గురు పిల్లలూ పైకేమీ వినబడకుండా ఏడుస్తున్నారు. నూకాలు, ఇంటిముందు కూర్చొని, నెత్తీ, నోరూ కొట్టుకు నేడుస్తోంది. ఎండుతూన్న పిల్ల లెందరో వాడనిండా ఎందుకో అలా ఏడుస్తూనే ఉన్నారు. కమ్మల గుడిసెలన్నీ రొజ్జు గాలికి గోలగోల పెట్టి గొల్లున ఏడుస్తున్నాయి. పులి అరుపుకి భయపడ్డ మేకల్లా పరిగెట్టే మేఘాల పేలికలు ఆ దూరంలో ఏడుస్తున్నట్టే కనిపిస్తున్నాయి. ఆగలేని ఈదురుగాలి, ఊరినిండా ఉన్న టెలి(గాఫ్‌తీగెలకి, దీపాల తీగెలకి తెగిపోయి తెగిపోయి, చుట్టుకుచుట్టుకుపోయి ఆ బాధకి భయంకరంగా ఏడుస్తోంది. పౌరుషాని కలా నిలబడిపోయిన మొండి తాటి

చెట్లుమాత్రం ఏడుపు నాపుకొని అలా నిశ్శబ్దంగా విలబడిపోయున్నాయి.

"ఎక్కడుంది ?? ఏదీ ?? ఏదీ .... ఆ .... ఏదీ ఆ .... లంజ ?" అన్నాడు లోవరాజు. ఆమాట, కూతుర్నామాట అనే సరికి అతనికి ఎవరో నోట్లో నిప్పులు కుక్కినట్టనిపించింది. నిప్పుల్ని అలానే మింగేసే డతను.

'వేడ్సుకుంటూ ఎల్లిపోయిన' గంగాల్ని వెతకడానికి వెళ్ళిన చిన్నది అప్పుడే వచ్చి, "ఒలే అమ్మా! అప్ప. . . .అప్ప.... అప్పెక్కడా అవుపించనేదే!" అని తల్లితో చెప్పి, అక్కడే అలా బిక్కచచ్చిపోయి నిలబడిపోయింది.

"గోరం సేసిందేటో(నా!! ఎదిగిన పిల్లని ఇంటికాడెట్టుకున్నాను. తప్పంతా నాదిరా! తప్పంతా నాదిరా!" అంటూ గోలచేస్తోంది నూకాలు.

పేడలోపడ్డ రూపాయలు పేడనికూడా పాడుచేస్తున్నట్టనిపించింది లోవరాజుకి.

ఆ యేడుపులూ, ఆగాలీ, ఆ చీకటీ, ఆ మురికీ, ఆ బతుకూ, ఆ డబ్బూ చూస్తూ వాటిమధ్య నిల్చొని నిప్పులు మింగిన లోవరాజుకి, అకస్మాత్తుగా ఒక్కసారిగా చెప్పలేనంతగా ఇంతలోకంలోనూ, తనూ తన సంసారం అతి వంటరిగా అయిపోయినట్టనిపించింది. మురికిమహా సముద్రంలో చుక్కాని లేని బొక్కిపడవలో ఉక్కిరిబిక్కిరయిపోయి చస్తున్నట్టనిపించింది.

డబ్బు డబ్బు డబ్బు డబ్బేకదా! ఛీ ఈ బతుకంతా డబ్బేకదా! ఏటీ బతుకు? డబ్బేకదా! ఛీ, ఎందుకీ బతుకు? డబ్బుకే కదా!

డబ్బుకి నీ రక్తం, డబ్బుకే నీ ఎండిన మాంసం, డబ్బుకి నీ కూతురి మానం, డబ్బుకేకదా నీ చిల్లర ప్రాణం!!

"గోరం జేసేసినావురా బగవంతుడా!" అని ఏడుస్తూన్న నూకాలు, "మళ్ళీ యెల్లి నూదారి రాయే!" అని చిన్నదాన్ని తీసుకొని స్వయంగా బయల్దేరింది. అటెక్కడకో పోయింది.

ఇదే ఘోరమా?!

ఇంకెన్నో పాపాలు పండాలి, ఇంకెన్నో ఘోరాలు జరగాలి, ఇంకెన్నో బతుకులు కాలాలి, ఈ జీవితం అప్పుడు తెల్లారాలి.

ఎంతసేపు, లోవరాజు ఇంటిముందు అలా కూర్చున్నాడో తెలీదుకాని,

అంతలో—

జనం గొల్లుమన్నారు.

చూస్తూండగా అరనిమిషంలో అంటుకుంది మసేనమ్మ ఇల్లు. ఇల్లంటుకున్న పావునిమిషంలో ఇంటోవున్న సారా ట్యూబులు అంటుకున్నాయి. ఆర్పడం ఇంకెవడి తరం?!

కత్తులు కటార్లతో, బాణాలు బల్లాలతో, ఈటెలు వేట కుక్కలతో, వేటాడి వెంటాడి తరిమితే పరిగెట్టినట్టు పరుగు తీస్తే తప్ప ప్రాణాలు మరింక దక్కవు దక్కవన్నట్టు పరిగెట్టుకొస్తోంది ఈదురుగాలి. చీమలపుట్టమీద కాలేకొరకంచు పడేస్తే భయపడి హడలిపోయి, వాటి చిన్న చిన్న ప్రాణాకోసం అటూ ఇటూ కంగారైపోయి పరిగెట్టే చలిచీమల్లా జనమంతా పరిగెడుతున్నారు. ఇదినుమా ఈ బతుకులోని బాధ, వొచ్చొక్కసారి చూడమని భగవంతుణ్ణి పిలవడానికా అన్నట్టు హడావిడిగా పరిగెడుతున్నాయి చెలరేగిన పొగలు.

ఎక్కడా చుక్క నీరులేదు. గాలి చూస్తే గట్లు తెంచుకు ప్రవహిస్తోంది. ఇళ్ళ చూస్తే గడ్డిబుంగలు వయం అనిపిస్తున్నాయి.

ఇల్లంతా భస్మం అయిపోయి అంతా సర్వనాశనం అయిపోయినా,

"ఏ దెలా పోతే పోనీ!" అనేసుకొని అలా నిల్చుండిపోయేడు లోవరాజు.

చూరుకింద ఉన్న పిల్లలు బైటకొచ్చే లోపున ఇంటి నడికొప్పు అంటుకున్నా దప్పుడే.

బతుక్కంటె డబ్బే ఘనమైపోయినప్పుడు, పంచప్రాణాలకంటె చిల్లరడబ్బులే ఎక్కువైపోయినప్పుడు ఎందుకు మనకీ బతుకు? మనకి బతుకే అక్కర్లేనప్పుడు ఈ యిల్లెందుకు? ఈ సంసారం ఎందుకు?

అనిపించింది లోవరాజుకి. వాడ వాడంతా పెనుకేకలతో ప్రళయంలోలావుంది. అమ్మో చెల్లీ, అయ్యో చెల్లీ అంటూ పక్కన పిల్లలేదో గోల చేస్తున్నారు. గోలలో ఏమీ వినిపించడంలేదు లోవరాజుకి.

కాని, ఆ సమయంలో టక్కున నెత్తిమీ దెవరో కొట్టినట్టనిపించిం దతనికి. ఆరేళ్ళ తన కష్టంపోతే పోయింది. కాని తన భార్యది, తన చిన్న చిన్న పిల్లల్ది వాళ్ళ కష్టాన్ని నిప్పులపాలు చెయ్యడానికి తనకి హక్కులేదు, హక్కులేదు హక్కులేదంటే లేదు. ఆ కష్టమంతా కజ్జి పెట్టెలో మూతలేని కుండ పిడతలో పది పదుల పద్దైదుల కాయితాల రూపంలో ఉండిపోయింది.

ఇల్లంతా కమ్మల గొడుగు కాలినట్టు కాల్తోంది.

ఆరేళ్ళపాటు కాలి ఆరి కాయితాలుగా మారిన కష్టం కోసం అతను పరిగెట్టినప్పుడు, "చచ్చేవురా లోవరాజా!" అని ఎవరో గావుకేక వేసేరు. పిల్లలు కళ్ళు మూసేసుకున్నారు.

పిల్లలు మళ్ళీ కళ్ళు తెరిచేసరికి, చేత్తో కుండపిడత పట్టుకొని వాళ్ళపక్కనే నిల్చున్నాడు లోవరాజు.

"హమ్మయ్య!" అనుకున్నాడే కాని, అంతలో అతని చెవుల్లో పిడుగులు పడ్డాయి.

"అయ్యా అయ్యా! సెల్లిరా అయ్యా! సెల్లేది రయ్యా?"

ఏ సెల్లి??

"సెల్లిరా! మా సెల్లిరా! మన సెల్లిరా! అయ్యోరే అయ్యోరే సెల్లేదిరయ్యా?"

లోపల గుడ్డ ఉయ్యాల్లో ఉండిపోయిన కూతురికోసం లోవరాజు పెనుకేకవేసి పరుగునిసేలోపున, కర్రలోంచి గొడుగు కిందకి జారిపోయినట్టుగా, ఇంటి కప్పు మంటలతో సహా కిందకి కూలబడిపోయింది. మెరుపు మెరిసినట్టయిపోయింది, పిడుగు పడ్డట్టయిపోయింది.

"తొలిచూలిది నూతిలో తేల్తోంది, మరి నా కడసారి దేది మాఁవయ్యా?"

అని ప్రశ్నించింది నూకాలు.

ఏడుపుకంటె నవ్వే ఒకప్పుడు భయంకరంగా ఉంటుంది.

"డబ్బుకి బలయింది. అదిగో, చూడు అక్కడ కాల్తోంది!" అని నవ్వేడు లోవరాజు.

కాలిన వాడవాడంతా చిలకలకోసంవేసిన చితిలా ఉంది. మండే మంటంతా స్వర్గంకోసం చేసుకొనే యజ్ఞంలోని హోమజ్వాలలా ఉంది.

అంతలో, ఈదురుగాలంతా నిర్వాంత పోయినట్టుగా నిలబడిపోయింది. చంటి పిల్లతోసహా కాలి మండి మాడి బొగ్గయిన ఇంటిచుట్టూచేరి, రెక్కలు మాత్రం కాలిన మిగతా చిలకలన్నీ తలలొంచుకు నిల్చున్నాయి. కాలి చల్లారుతూన్న ఇళ్ళల్లోంచి బాధలు చిమ్మినట్టుగా చిమ్ముతూన్న పొగలన్నీ బరువుగా తిన్నగా పైకిపోయి మరింక కనిపించకుండా ఏమీకాకుండా పోతున్నాయి.

అన్నదాతా! నీ చేతి పిడికెడు మెతుకులు మాకు మరింక వద్దు వద్దు. ఆర్తత్రాణ పరాయణా! మా గోల నువ్వింక వినవు వినవు. దయార్ద్రహృదయా! నీ జాలి నీ కన్నీరు మాకింక ఎందుకెందుకు? జగద్రక్షకా! నీ రక్షణ మా కెప్పుడూ లేదు లేదు. సర్వలోకపాలకా! నీ పరిపాలన మాకు మరింక చాలు చాలు! కథ జరక్కూడదు. జరిగినది మరింక పెరక్కూడదు.

*　　*　　*

రెండు కథలూ చదివేసి, కాయితాలు బల్లమీద పడేసి మరో మూడు కప్పుల 'టీ' తెమ్మన్నాను.

"ఏ దెవరం రాసేమో పోల్చుకుంటానన్నావు?" అన్నారు వాళ్ళు.

"పోల్చుకున్నానే" అన్నాను.

"మరైతే చెప్పు! ఈ సప్పెన్సెందుకు?"

నా మారుపేరు చెప్పుకున్నప్పుడు ఎలా నవ్వేవాణ్నో అలా నవ్వుతూ ఎవరి కథ వారి చేతి కిచ్చేసేను.

ఎలా పోల్చేవని వాళ్ళు నన్నడిగేరు.

వాళ్ళని నాకు తెలిసినంత బాగా తెలిసినప్పుడు, వారిలో ఎవరేది రాసేరో పోల్చుకోడం ఏమంత కష్టమైన పని?! కాని—

పాఠకమహాశయులారా!

పై రెండు కథలూ మీరు చదివేరా?

చదివేరు కద.

వాటిలో "ఏది మూర్తి రాసేడు? ఏది రావు రాసేడు?" అని నేను మిమ్మల్ని అడగను. మీకు వారిని తెలీదు. వాళ్ళ గురించి ఏ భోగట్టా అయినా సరిగా నేను చెప్పలేదు. అందుచేత మిమ్మల్ని అదేం అడగను.

కాని, ఒక్కటడుగుతాను.

ఆ రెండు కథల్లోనూ—

ఏది మీకు ఇష్టం ?

రెండూ ఇష్టమేనా! అయితే. . . .ఏ దెక్కువ ఇష్టం?

అబ్బే! అలాక్కాదు; రెండూ ఇష్టం లే దంటున్నారా! అలా అయితే. . . .రెండింట్లోనూ. . . .కనీసం ఏదంటే తక్కువ అయిష్టం?

ఇష్టం. ఎక్కువ ఇష్టం. తక్కువ అయిష్టం—ఏదైనా సరే, ఎందువలన ఎందువలన?

సమాధానం మీకు మీరు చెప్పుకొంటే మీ మీ స్వభావాల గురించి మీకే కొంతగా సరిగా తెలియొచ్చు.